

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
Факультет лісового і садово-паркового господарства
Кафедра лісового господарства

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ І ПРОГРАМА
науково-асистентської практики**

(для здобувачів освітнього ступеня «Доктор філософії»
зі спеціальності 205 «Лісове господарство»)

Умань – 2021

Шлапак В.П., Адаменко С.А. Методичні рекомендації і програма науково-асистентської практики (для здобувачів освітнього ступеня «Доктор філософії» зі спеціальності 205 «Лісове господарство»). Умань, УНУС, 2021. 16 с.

Рецензенти: доцент кафедри садово-паркового господарства, к. с.-г. наук, Осіпов М.Ю.
доцент кафедри лісового господарства, к. с.-г. наук, Іващенко І.Є.

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри лісового господарства (протокол № 7 від 1 лютого 2021 року).

Схвалено науково-методичною комісією факультету лісового господарства Уманського національного університету садівництва (протокол № 5 від 22 лютого 2021 року).

© Уманський НУС, 2021
© Шлапак В.П., Адаменко С.А., 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1.Організація практики	5
2. Структура науково-асистентської практики	6
3. Зміст науково-асистентської практики	9
4. Індивідуальне завдання	10
5. Оформлення результатів науково-асистентської практики, підведення підсумків, оцінювання практикантів	11
5.1 Зміст звіту з науково-асистентської практики	12
5.2 Схема нарахування балів	14
5.3 Шкала оцінювання: національна та ECTS	14
Рекомендована література	15
ДОДАТОК	16

ВСТУП

Метою науково-асистентської практики є поглиблення і закріплення знань аспірантів з питань організації і форм здійснення навчального процесу в сучасних умовах, його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, формування вмінь і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці занять, застосування активних методик викладання професійно орієнтованих дисциплін відповідного фахового напрямку та дисциплін фундаментального циклу для спеціальностей. Науково-дослідна складова практики передбачає набуття аспірантами досвіду самостійної науково-дослідної роботи та опрацювання методики її проведення, поглиблення теоретичних знань сучасної філософської науки, формування вмінь та навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел.

Предметом науково-асистентської практики виступають окремі дисципліни фундаментального або професійного і практичного циклу навчального плану, що відповідає напрямку наукового пошуку докторів філософії та узгоджується з темою дисертаційної роботи.

Основними завданнями науково-асистентської практики є:

- поглиблення та закріплення теоретичних знань щодо організації навчального і виховного процесу у вищому навчальному закладі;
- засвоєння основ навчально-методичної діяльності у вищих навчальних закладах;
- вироблення психологічних аспектів навчання та творчої діяльності.
- формування у практикантів стійкого інтересу до обраної професії, їх стимулювання до вивчення спеціальних та педагогічних дисциплін, необхідних для роботи;
- набуття теоретичних знань та практичних умінь і навичок, необхідних для роботи викладачем вищого навчального закладу, зокрема умінь і навичок навчальної, методичної та організаційно-виховної роботи зі студентами;
- виконання освітніх, організаційно-виховних і розвиваючих функцій контролю в навчанні;
- розширення та поглиблення професійної підготовки, придбання педагогічних якостей викладача;
- вироблення умінь планування навчальної роботи з урахуванням умов конкретного навчального закладу;
- підготовка та проведення занять різних типів із застосуванням різноманітних форм організації освітнього процесу, прийомів і методів навчання, спрямованих на активізацію роботи студентів;
- правильне використання умінь і навичок для оцінки знань студентів;
- вивчення практикантами передового педагогічного досвіду, використання отриманих знань для самостійної навчально-виховної роботи зі студентами всіх курсів бакалаврату;

– визначення професійної придатності практиканта до роботи викладачем вищої школи.

Програмні компетентності:

Інтегральна компетентність – Здатність особи розв’язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні та фахові компетентності:

- здатність презентувати результати своїх досліджень.
- здатність здійснювати науково-дослідну та науково-виробничу діяльність зберігаючи природне та культурне надбання.
- комплексність у педагогічній діяльності щодо організації та здійснення освітнього процесу, навчання, виховання, розвитку і професійної підготовки студентів до певного виду
- вміння розробляти систему експериментальних досліджень для практичного підтвердження теоретичних допущень та реалізувати її у практиці лісогосподарського виробництва.

1. Організація практики

Базою для проходження практики є кафедра лісового господарства Уманського національного університету садівництва. Загальне організаційне, навчально-методичне та наукове керівництво науково-асистентською практикою здійснює завідувач кафедри та деканат факультету лісового і садово-паркового господарства. Безпосереднім керівником науково-асистентської практики є науковий керівник здобувачів наукового ступеня доктора філософії.

У перший день практики проводиться установча конференція, на якій аспірантам повідомляють мету і завдання практики, її тривалість, види і форми викладацької діяльності аспірантів, порядок обліку та оцінювання їхньої роботи.

По закінченню практики аспіранти повинні подати звітну документацію.

Підсумки викладацької практики підводять на засіданнях відповідних кафедр.

Керівництво викладацькою практикою покладається на наукового керівника аспіранта, спільно з яким на першому тижні практики аспірант складає індивідуальний план.

Для проходження практики аспірант разом з керівником вибирають навчальну дисципліну для проведення занять.

Графік роботи аспірантів складається відповідно до розкладу навчальних дисциплін за погодженням з професорсько-викладацьким складом відповідної кафедри.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми, здобувачі наукового ступеня доктора філософії мають набути теоретичних знань і практичних умінь та навичок щодо:

- володіння принципами організації освітньо-наукового процесу в сучасних умовах, його науковою, навчально-методичною та нормативною складовою, правильно опрацювати наукові та інформаційні джерела при підготовці занять, застосувати активні методики викладання.

- кваліфікованого відображення результатів наукових досліджень у наукових статтях, опублікованих як у фахових вітчизняних виданнях, так і у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз.

- адаптації до нових умов, самостійного прийняття рішень та ініціювання оригінальних дослідницько-інноваційних розробок та проектів.

Таким чином, під час проходження науково-асистентської практики здобувачів наукового ступеня доктора філософії відбувається відпрацювання практичних умінь і навичок здійснювати підготовку навчально-методичного забезпечення і проведення лекційних, семінарських, практичних занять, організації самостійної роботи студентів.

Вибір дисципліни, з якої відбуватиметься науково-асистентська практика, здійснюється заздалегідь, відповідно до напрямку наукових пошуків здобувачів наукового ступеня доктора філософії та у межах тематики дисертаційної роботи.

Аспірант-практикант зобов'язаний розпочати і завершити практику у визначений термін. Під час практики аспірант зобов'язаний дотримуватись правил внутрішнього розпорядку. Аспірант повинен якісно виконувати роботу, передбачену програмою викладацької практики. Аспірант повинен підготувати всі необхідні звітні документи згідно вимог і відзвітуватись за виконану роботу.

2. Структура науково-асистентської практики

Під час проходження науково-асистентської практики передбачається проведення практикантом таких видів науково-педагогічної діяльності.

Організаційна робота:

- проведення консультацій з керівником практики з організаційних питань;

- виступ на конференції з коротким аналізом своєї роботи під час практики;

- короткі усні звіти здобувачів наукового ступеня доктора філософії про виконану протягом тижня роботу;

- складання індивідуального плану проходження науково-асистентської практики здобувачів наукового ступеня доктора філософії на підставі робочих навчальних планів дисциплін і планів роботи куратора академгрупи;

- ознайомлення зі специфікою роботи та організацією освітнього процесу у вищому навчальному закладі;

– ознайомлення з документацією, що ведеться у ВНЗ (Статутом вищого навчального закладу, індивідуальним планом роботи викладача, планами роботи вченої ради факультету та вченої ради університету, планом роботи кафедри, планом виховної роботи на факультеті, журналом академічної групи тощо) та з освітніми стандартами (Законом України «Про вищу освіту», Положенням про державний вищий навчальний заклад, Положенням про організацію навчально-виховної роботи у ВНЗ, Положенням про організацію освітнього процесу у ВНЗ, Положенням про освітні ступені (ступеневу освіту), освітньо-кваліфікаційною характеристикою спеціальності, робочими програмами навчальних дисциплін).

Навчальна робота:

- відвідання занять різних типів (лекційного, семінарського та практичного), що проводять викладачі кафедри;
- спостереження та аналіз різних форм навчання у вищій школі;
- розробка, підготовка та самостійне проведення не менше п'яти практичних або семінарських занять;
- розробка, підготовка та самостійне проведення не менше трьох лекційних занять з використанням мультимедійного обладнання для демонстрації презентацій до лекційних занять;
- розробка роздаткового матеріалу (у формі тестових завдань) для письмового опитування студентів за визначеною керівником практики темою, проведення опитування за розробленими матеріалами та оцінка його результатів;
- виконання індивідуального завдання;
- проведення інших форм навчальної роботи (організація самостійної роботи студентів, консультацій тощо);
- проведення самоаналізу та самооцінки проведеної навчальної роботи.

Методична робота:

- опрацювання наукової та педагогічної літератури, самоосвіта;
- вивчення досвіду роботи викладачів вищого навчального закладу;
- розробка планів-конспектів лекцій, практичних або семінарських занять, інструкцій до виконання практичних завдань;
- проведення консультацій з керівником практики, участь у роботі науково-методичних семінарів.

Виховна робота:

- ознайомлення з планом роботи куратора академічної групи та складання на його основі свого плану, його обговорення;
- знайомство з академічною групою;
- відвідування виховних заходів, кураторських годин;
- визначення теми, форми та терміну проведення кураторської години з урахуванням плану роботи куратора групи, вимог моменту (ювілеї, свята, акції тощо) та власних інтересів;
- розробка, підготовка та самостійне проведення кураторської години;

- активна участь у всій організаційно-виховній роботі групи та факультету;

- проведення індивідуальної роботи зі студентами;

- участь у профорієнтаційній роботі кафедри.

Науково-дослідна робота:

- ознайомлення з планом наукової роботи кафедри;

- участь у роботі дискусійного клубу чи наукового (методологічного) семінару кафедри;

- проведення елементів експериментального дослідження за темою дисертаційної роботи;

- проведення наукової роботи зі студентами.

Під час проходження науково-асистентської практики здобувач наукового ступеня доктора філософії зобов'язаний:

- отримати необхідну документацію і проконсультуватися з керівником щодо її оформлення;

- своєчасно прибути на базу практики і розпочати виконання її завдань;

- ознайомитися і дотримуватися режиму роботи вищого навчального закладу і кафедри лісового господарства, що є базою практики;

- дотримуватись правил техніки безпеки на базі практики;

- виявляти вихованість, етичну поведінку, культуру спілкування, ввічливість, професіоналізм;

- відповідально відноситися до виконання поставлених перед практикантом керівником науково-асистентської практики завдань;

- виконати всі обов'язкові види педагогічної діяльності, проявивши при цьому свої професійні знання та навички;

- відповідати за виконану під час проходження науково-асистентської практики роботу;

- своєчасно оформити звітну документацію про проходження практики і подати її у встановлений термін керівникам практики;

- захистити звіт про виконану роботу.

В обов'язки керівника практики входить:

- постановка завдання перед практикантом;

- допомога здобувачу наукового ступеня доктора філософії (у формі консультацій та методичних рекомендацій) при підготовці всіх видів занять та методичних розробок.

- скласти і довести до відома здобувачів наукового ступеня доктора філософії план-графік проходження науково-асистентської практики;

- перед початком практики перевірити готовність бази практики;

- провести інструктаж практикантів з питань техніки безпеки та охорони праці;

- забезпечити практикантів необхідними документами для виконання програми і завдань практики;

- забезпечувати проходження практики на високому рівні відповідно до програми, контролювати забезпечення нормальних умов праці;

- здійснювати методичне керівництво виконанням здобувачами наукового ступеня доктора філософії програми практики та індивідуального завдання;

- надавати методичну допомогу практикантам щодо розробки планів проведення навчальних занять та інших заходів;

- надавати практикантам консультації з питань проходження науково-асистентської практики, виконання індивідуальних завдань та оформлення звіту;

- контролювати виконання практикантом усіх перерахованих вище видів науково-педагогічної діяльності (обов'язковою є присутність викладача при проведенні практикантом занять);

- аналізувати й оцінювати подану практикантами документацію про проходження науково-асистентської практики;

- дати підсумкову характеристику, оцінку-відгук про виконану кожним практикантом роботу;

- у складі комісії брати участь у захисті практикантами результатів науково-асистентської практики;

- за результатами практики подавати завідувачу кафедри письмовий звіт про проведення практики з пропозиціями щодо поліпшення її організації.

Обов'язком бази практики є створення умов та можливостей для повноцінного виконання практикантом поставленого перед ним завдання;

Результатом проходження практикантом науково-асистентської практики є:

- набуття професійних навичок майбутнього викладача дисциплін циклу професійної підготовки різних освітніх ступенів спеціальності 205 «Лісове господарство» у вищій школі;

- формування професійних умінь та навичок, необхідних для успішної роботи у вищій школі;

- практичне засвоєння методики викладання дисциплін циклу професійної підготовки різних освітніх ступенів спеціальності 205 «Лісове господарство» у вищій школі та набуття практичного досвіду;

- спостереження та переймання досвіду роботи наукового керівника науково-асистентської практики.

3. Зміст науково-асистентської практики

Практика здобувачів наукового ступеня доктора філософії проходить у 3 етапи:

Перший етап – ознайомчий. Ознайомлення з базою практики, аналіз науково-методичної бази викладацької діяльності кафедри лісового господарства. Загальне ознайомлення з діяльністю кафедри, її кадровим складом, посадовими обов'язками співробітників, планами роботи, основною документацією. Вивчення правил внутрішнього трудового розпорядку і режиму роботи. Формування уявлень про сутність викладацької роботи у вищому навчальному закладі. Ознайомлення із сучасним рівнем педагогічної

діяльності у вищому навчальному закладі. Вивчення робочих програм навчальних дисциплін, що викладаються кафедрою.

Другий етап – основний. Участь у викладацькій кафедрі лісового господарства; участь в організаційно-виховній роботі зі студентами. Ознайомлення з конкретними темами лекційних, практичних і семінарських занять навчальних дисциплін, закріплених за кафедрами, що викладаються в поточному семестрі. Відвідування занять провідних викладачів кафедри лісового господарства. Підготовка планів-конспектів і проведення двох лекційних занять. Підготовка планів-конспектів і проведення двох практичних або семінарських занять. Опанування передових технологій викладацької діяльності. Формування і розвиток навичок педагогічного спілкування з викладачами та студентами. Керівництво навчальною діяльністю студентського колективу; формування вмінь професійно реагувати на зміну обставин, самостійно приймати рішення і бути за них відповідальним. Підготовка плану-конспекту і проведення кураторської години. Застосування різних видів, форм і ефективних методів організаційно-виховної роботи зі студентами. Вивчення психологічного клімату у студентському колективі, індивідуальних психологічних особливостей окремих студентів.

Третій етап – підсумковий. Аналіз ефективності викладацької діяльності. Здобувачі наукового ступеня доктора філософії готують звітну документацію, яку захищають на звітній конференції. Можливе залучення практикантів до різних форм контролю знань студентів. Участь в обговоренні відкритих навчальних занять викладачів кафедри лісового господарства. Розробка і подання завідувачу кафедри своїх

пропозицій щодо підвищення ефективності навчально-виховної роботи кафедр і всього структурного підрозділу.

4. Індивідуальне завдання

Виконання здобувачами наукового ступеня доктора філософії індивідуальних завдань є важливим етапом у вирішенні основних завдань науково-асистентської практики. Індивідуальне завдання розробляється керівником практики і видається кожному практиканту.

Зміст індивідуального завдання повинен відповідати цілям і завданням освітнього процесу. Крім того, індивідуальне завдання повинно відповідати здібностям та теоретичній підготовці здобувача наукового ступеня доктора філософії.

Консультації та контроль виконання індивідуального завдання здійснюється керівником практики.

Індивідуальні завдання для здобувачів наукового ступеня доктора філософії повинні бути доволі складними, передбачати творчий, пошуковий підхід. Це може бути, наприклад, розробка детального сценарію нетрадиційного заняття – диспуту, сюжетно-рольової гри,

колоквіуму тощо. Важливо, щоб протягом практики відбулась апробація розробленого сценарію і було виявлено, наскільки доцільно розрахований час на окремі структурні елементи, ефективні використані методики, сформовані вміння та навички практиканта.

Індивідуальне завдання може також передбачати розробку практикантом певної науково-методичної теми, присвяченої проблемам викладання у вищій школі, актуальним проблемам лісового господарства в Україні та світі в цілому.

5. Оформлення результатів науково-асистентської практики, підведення підсумків, оцінювання практикантів

Після закінчення терміну практики здобувачі наукового ступеня доктора філософії звітують на кафедрі про виконання її програми. Загальна форма такої звітності – подання письмового звіту з відгуком керівника практики з оцінкою діяльності практиканта та подальший захист. Зразок оформлення титульної сторінки звіту надано у додатку.

Письмовий звіт за результатами практики подається в установлений термін (протягом тижня після її закінчення) керівнику практики для перевірки, рецензування і допуску до захисту.

У звіті практикант зазначає характер і обсяг виконаних завдань, викладає результати своєї педагогічної діяльності, формулює власні пропозиції, робить аргументовані висновки, висловлює певні зауваження та побажання.

Розділи та окремі питання звіту мають бути чітко визначені, викладені в логічній послідовності і конкретизовані. Таблиці, ілюстративний матеріал, додатки повинні бути змістовні й оформлені відповідно до стандартів оформлення звітів наукових досліджень.

Керівник практики у відгуку характеризує рівень дисциплінованості практиканта, його морально-ділові якості, основні види виконаних робіт, оцінює педагогічну діяльність практиканта, її значення для формування вмінь і навичок майбутнього викладача, якість оформлення звітної документації, висновки та пропозиції щодо оцінки проходження практикантом науково-асистентської практики.

Після перевірки поданого звіту керівником практики і його позитивної оцінки, зафіксованої у відповідному відгуку, звіт публічно захищається практикантами. У процесі захисту здобувач наукового ступеня доктора філософії має охарактеризувати виконану науково-педагогічну роботу і відповісти на запитання членів комісії стосовно різних аспектів його діяльності під час науково-асистентської практики та опрацьованої теми індивідуального завдання.

Здобувачі наукового ступеня доктора філософії можуть подати свої пропозиції щодо вдосконалення проведення науково-асистентської практики та обґрунтувати їх доцільність.

При захисті звіту про проходження практики оцінюються вміння аргументовано висловлювати власну думку; використовувати і оперувати науковою і методичною термінологією; працювати з науковою і методичною літературою, складати тези; систематизувати і узагальнювати потрібний матеріал; формулювати висновки і розробляти рекомендації щодо вдосконалення освітнього процесу; використовувати дані емпіричного характеру; використовувати здобуті фахові знання у викладанні навчальних дисциплін.

Підсумкова оцінка роботи під час науково-асистентської практики залежить від оцінки його педагогічної діяльності, якості виконання письмового звіту та своєчасності подання необхідних документів, виконання індивідуального завдання, усного захисту результатів практики (доповіді та відповіді на запитання членів комісії).

Підсумки науково-асистентської практики є предметом розгляду на засіданнях кафедри. Керівники практики звітують про результати проходження практики здобувачами наукового ступеня доктора філософії, обговорюються претензії та побажання практикантів, висловлюються пропозиції щодо поліпшення організації науково-асистентської практики, урізноманітнення засобів її проведення, використання сучасних методик і передового досвіду.

5.1 Зміст звіту з науково-асистентської практики

1. Титульний аркуш (додаток).
2. Розробка трьох лекцій (лекція має містити тему, план, мету (навчальну, розвиваючу, виховну), методи викладання, міждисциплінарні зв'язки, обладнання, перелік демонстраційного та роздаткового матеріалу, список рекомендованої літератури для вивчення теми (13-15 джерел), основний текст лекції, який має включати загальний теоретичний матеріал, тези для конспектування, а також цікаві факти, додаткову інформацію за темою, питання для інтерактивної роботи зі студентами під час заняття; перелік питань (10-15 питань) для самоперевірки знань студентів за темою лекції).
3. Презентації до лекції (20-25 слайдів з тезами лекції, графічним та картографічним матеріалом, фотографіями, схемами, малюнками, таблицями тощо, а також слайди, які доповнюють лекцію цікавою інформацією (не обмежена кількість)).
4. Розробка 15-20 тестових завдань (з однією правильною відповіддю) до лекцій для перевірки рівня засвоєння матеріалу студентами.
5. Розробка п'яти практичних або семінарських занять (основні складові: назва, мета (навчальна, розвиваюча, виховна), перелік питань для обговорення (7-10 питань), рекомендований список джерел для підготовки студентів до заняття, практичні завдання. Вищим балом оцінюється розробка нестандартного заняття.
6. Розробка кураторської години.

7. Висновки щодо проходження практики (період проведення практики, за яким викладачем та дисциплінами був закріплений практикант, які були проведені аудиторні заняття зі студентами (тема, дата, час, аудиторія), яка надана допомога викладачу в організаційно-виховній роботі зі студентами, загальні враження під час проходження практики (позитивні та негативні моменти практики, оцінка рівня підготовки практикантів до проходження науково-асистентської практики)).

8. Індивідуальне завдання.

9. Диск з матеріалами звіту.

5.2 Схеми нарахування балів

Вид роботи	Кількість балів
Розробка трьох лекцій, підготовка та оформлення презентацій до них	25
Розробка п'яти практичних або семінарських занять	15
Виконання індивідуального завдання	10
Розробка кураторської години	5
Розробка тестових завдань до трьох лекцій	10
Проведення аудиторних занять (трьох лекцій, п'яти практичних або семінарських занять), інша допомога викладачу в навчальній, методичній, організаційно-виховній роботі зі студентами	30
Проведення кураторської години	5
РАЗОМ	100

5.3 Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

Рекомендована література

Основна література:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник / А. М. Алексюк – К. Либідь. – 560 с.
2. Артемова Л. В. Педагогіка і методика вищої школи: навчально-методичний посібник для викладачів, аспірантів, студентів магістратури / Л. В. Артемова. – К.: Кондор, 2008. – 272 с.
3. Василюк А. Сучасні освітні системи: навчальний посібник / А. Василюк, Р. Пахотінський, Н. Яковець. – Ніжин: Вид-во НДПУ, 2002. – 140 с.
4. Губарев В. К. Большой современный справочник школьника и студента / В. К. Губарев, З. В. Трохимова. – Донецк: ООО ПКФ «БАО», 2006. – 960 с.
5. Гузій Н. В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: монографія / Н. В. Гузій. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. – 243 с.
6. Киселева О. О. Формы организации обучения в высшей школе / О. О. Киселева. – Петропавловск-Камчатский: Изд-во КГПУ, 2001. – 56 с.
7. Навчально-методичні основи інтегрованого навчання у вищих навчальних закладах. – Харків, 1999. – 322 с.
8. Науково-практичні аспекти організації навчальної і методичної роботи в університеті / За заг. ред. В. П. Шевченко. – Донецьк, 2004. – 256 с.
9. Пащенко М. І. Технологія використання активних методів навчання / М. І. Пащенко, В. Ф. Мішкурова, О. М. Середняцька. – К.: Наук. світ, 2003. – 94 с.
10. Слостенин В. А. Педагогика: учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. М. Шиянов; [под ред. В. А. Слостенина]. – М.: Академия, 2002. – 576 с.

Допоміжна література:

1. Болонський процес у фактах і документах / Упоряд.: М. Ф. Степко, Я. Л. Болюбаш, В. Д. Шинкарук та ін. – Київ-Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2003. – 52 с.
2. Ващенко Л. М. Школа зарубіжжя: шляхи реформ / Л. М. Ващенко, Є. М. Жебровський. – К., 1999. – 186 с.

ДОДАТОК

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

З В І Т

Про науково-асистентську практику здобувача освітнього ступеня ДФ зі
спеціальності 205 «Лісове господарство»

з «_»_____20_р. до «_»_____20_р.

Здобувач – _____
(П. І. Б., підпис)

Керівник практики – _____
(посада, П. І. Б., підпис)

Умань – 20__